Építészeti Tanszékének közleményei, Technika 1939. évf. 4. sz. 16. ábra), a veszprémi Gizella kápolna (Jankovich István: A veszprémi Gizella kápolna. Technika 1940. évf. 5. sz. 11. ábra), valamint az egykori esztergomi Szent Lőrinc templom boltozati bordái is. (Récsey Viktor: Az esztergomi Szt. Lőrinc templom maradványai. Esztergom 1892.) E helyen szükségesnek tartom megjegyezni, hogy nem oszthatom Krompecher Lászlónak ama véleményét, mely szerint a sarkantyutag a ciszterciita bordáknak szükségszerű díszítő motivuma lenne. Véleményemet a fenti formarokonságokon kívül még azzal is megokolhatom, hogy a sarkantyutag csak a XIII. sz.-ban tűnik fel s főként német nyelvterületen. Ezért korai ciszterciita építkezések esetében előfordulása egyáltalán nem várható. Másrészt a sarkantyútag alkalmazásából csak a ciszterciita építészet hatására s nem okvetlenül ilyen eredetre szabad gondolnunk: a ciszterciita építészet formakincse a XIII. sz. folyamán oly megtermékenyítő hatással volt Középeurópa építészetére, hogy egyes különben igen jellemző részletformája általános elterjedtségre tett szert.

[7] Az apátság történetére nézve l. Békefi Remig: A pilisi apátság története. (Pécs 1891.)

[8] Történetére vonatkozóan l. Ipolyi Arnold: A kunok bélháromkuti ... apátsága stb. Arch. Közl. U. F. IV. 1866.

[9] Történetírás 1937. évf. 356. l. közzétett értekezésem 2. ábrájának 2. sz. rajzát.

Városszépészeti kihágások.

IFJ. VITÉZ BÁNÓ LEHEL.

A Bécsi-kapu-tér egy ősrégi kis kastélyának erkélyén gyönyörű reliefek közt évszám és egykorú feliratok is vannak; a ház tulajdonosa mégis az épület restaurálásának 1934-i évszámát vésette a kapu fölé.

A Tárnok-utcai gyönyörű francia-barokk palotán, amelynek tulajdonosa azelőtt br. Hatvany Lajos volt, most pedig Louis Cartier francia ékszergyáros, a jellegzetes kiskockás ablakok helyébe nagy üveglapokat helyeztek be.

Ilyesmik történnek még a Várban is, ahol pedig a városkép egysége és stílustisztasága a hatóság különös gondoskodásának tárgya és ahol elsősorban kívánják felkarolni a városfejlesztési programm városszépítési problémakörét.

Az épületek elhelyezésére és egységes övezetekbe való foglalására vonatkozó intézkedések már megtörténtek az egész vonalon. Most a programm szerint soron van mindannak eltávolítása, ami a városképet rontja. Hát még mennyire eltávolításra szorul az, ami a városkép meghamisítására alkalmas. Régi kőre új évszámot írni: kegyeletsértő okmányhamisítás, amit a ruskini felfogás, ez a legtökéletesebb városkép-szemlélet, talán legszívesebben fegyházzal büntetett volna és amelyet legjobb meggyőződésem szerint én is büntetendő cselekménynek érzek.

Nagy hiba az is, ha műalkotás-számba menő épületek megjelöletlenül maradnak. Ez éppen olyan hiba, mint mikor nagy festőművész valamely reprezentáló alkotását szignálatlanul hagyja. Milyen szép az, hogy például a Vár alatt, a Várbazár előtt és a Kioszk s a Közigazgatási Bíróság épülete közelében ott áll Ybl Miklós szobra, vagy hogy a Kúria oldalfalába be van építve Hausmann reliefszerű mellszobra. De mekkora hiba, hogy például a Múzeum-körút 7 alatti pompás kis átjáró-épületen nincs feltüntetve, hogy Ybl alkotása. Viszont pár házzal lejjebb, a Múzeum-körút 21—23 alatti épületen díszes márványtábla hirdeti, hogy ott lakott egy ideig Czuczor Gergely. Úgy látszik, az irodalom előbbre jár kegyeletes művészi gondolkodásban az építészetnél. Igen jól hat a Szilágyi Dezső-téri református templom mellett alkotójának, Petz Samunak középkori stílű kút-szobra; de mily kár, hogy a műegyetemi könyvtár-épület, amely szinte kicsinyített mása annak a templomnak s amelyet oly stílusosan díszít Raksányi hatalmas freskója, nincs megjelölve. Általában meg kellene jelölni minden történelmi érdekességű épületet is, amilyen például a Fortuna-utca elején a régi Hétszemélyes Tábla épülete.

A városszépítés következő programmpontja: szobroknak utcákon és tereken való elhelyezése. Ez szépen

meg is indult. De óvatosaknak kell lennünk a meglevők áthelyezése tekintetében. A Sz. Kristóf-szobor a Központi Városháza udvarán semmit sem mond, régi helyén pedig a városkép igen bensőséges kiegészítője volt. A most megindult Sz. Kristóf-kultusz szép művészeti feladatot vállalna, ha mindent elkövetne arra nézve, hogy ez a szobor régi helyére, a legalkalmasabb pontra visszakerüljön. Az Ince pápa-szobor kitűnő alkotása Damkónak, elhelyezése is igen jó, de a szoborkutat, amely azelőtt díszítette a mostani Ince pápateret, kár volt arról a vidékről elvinni, mert a Fortuna-utca bejáratánál valahogy nagyon jól fejezte ki azt, hogy valamikor ott, a mostani Zwack-házban, volt a Vár legelőkelőbb fürdője, a Fortuna-fürdő. Ezt a szép kutat, hacsak technikai akadálya nincs, nagyon jól be lehetne építeni a most említett Hétszemélyes Tábla Fortuna-közi falába.

A Várban is van tehát javítanivaló bőven. Csak úgy kapásból írtam le néhányat.

Az volna mindezek kapcsán szerény indítványom, hogy írassa össze a hatóság a Vár kirívó stílushibáit, javíttassa ki őket és a jövőben minden ilyet *városszépítési kihágás*-ként büntessen.